

**UNIVERSITAT
JAUME·I**

**TREBALL FINAL DE GRAU EN MESTRE
D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA**

**ALBOCÀSSER: L'EDUCACIÓ AL MAS DE
BRUSCA**

Nom de l'alumne: Joan Gasulla Domínguez

Nom del tutor: Manel Martí Puig

**Àrea de coneixement: Teoria i Història de
l'Educació**

Curs acadèmic: 2014/15

ÍNDEX

-AGRAÏMENTS	pàg 3.
-RESUM	pàg 3.
-PARAULES CLAU/DESCRIPTORS	pàg 3.
-JUSTIFICACIÓ	pàg 3.
-INTRODUCCIÓ TEÒRICA	pàg 4.
- Investigació qualitativa i històries de vida	pàg 4.
- Les històries de vida en l'àmbit educatiu	pàg 5.
- Contextualització històrica	pàg 6.
- Contextualització geogràfica	pàg 7.
-METODOLOGIA	pàg 9.
- Preguntes i objectius d'investigació	pàg 9.
- Instruments	pàg 10.
- Mostra	pàg 10.
-RESULTATS	pàg 10.
-CONCLUSIONS I PROPOSTES DE MILLORA	pàg 17.
-BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA	pàg 19.
-ANNEXOS	

AGRAÏMENTS

A Rafael Ramos, per la seua ajuda desinteressada i l'atenció mostrada en els meus errors gramaticals.

A Joaquim Roca, per facilitar-me cada document que he necessitat.

RESUM

La realització d'aquest treball de fi de grau ens porta a reviure les vivències educatives d'una època i un lloc concrets. Ens centrem en una de les escoles del poble d'Albocàsser, concretament en l'escola del Mas de Brusca. Pretenem donar llum a diferents qüestions sobre el passat educatiu dels nostres avantpassats i conèixer els factors clau de l'educació d'aquella època, mitjançant la història de vida d'una persona que va rebre una educació que poc a poc, es va perdent en la memòria de la gent.

Per a realitzar aquesta investigació, hem utilitzat una metodologia qualitativa centrada en la investigació bibliogràfica-narrativa, que partint de la seua memòria, ens ha ajudat a conèixer quina era l'educació que va rebre en la seua infantesa.

Per tant d'entendre de la millor manera possible aquest treball, s'explica quina era la situació educativa en l'Estat espanyol, posant en situació el moment del què ens referirem durant el treball. Cal tindre en compte que la persona entrevistada i protagonista del nostre treball de fi de grau pertany al mas de Montegordo, té 78 anys, va viure i créixer allí, i va anar a l'escola del Mas de Brusca.

El nostre treball finalitza amb un anàlisi, interpretant la informació obtinguda en l'entrevista i extraient unes conclusions que ens faran comprendre millor la realitat educativa dels anys quaranta del segle passat.

PARAULES CLAU/DESCRIPTORS:

Història de vida, educació, investigació qualitativa.

JUSTIFICACIÓ

L'elecció del treball de fi de grau dins de l'àrea d'Història i de Teoria de l'Educació ve degut a dos motius concrets. Un d'ells són les meues vivències com a alumne en aquesta àrea en el primer curs de la carrera de mestre que estic cursant. Altre és la pròpia curiositat que tinc com a mestre i com a habitant del poble d'Albocàsser de conèixer com es treballava en l'escola del Mas de Brusca. Ens aproximem a la realitat de la qual venim, i ens pareix molt interessant conèixer quina era l'educació que rebien els meus veïns per tal d'entendre la Història de l'educació tant local com estatal.

INTRODUCCIÓ TEÒRICA

-Investigació qualitativa i històries de vida

Tal com diu Olabuénaga (1996), la investigació qualitativa es basa en descripcions concretes de persones, situacions, comportaments i esdeveniments que són observats, adjuntant el que els participants diuen, de la manera que aquests ho expressen i no com ho expressaria el que fa l'entrevista. Amb aquest tipus d'investigació es defensa l'estudi de la vida i vivències d'una persona, a través d'eixa mateixa persona. Al contrari que amb les investigacions de caràcter quantitatiu, no es parteix d'unes magnituds numèriques preestablertes ni tampoc es vol aconseguir un determinat resultat posteriorment. També podem dir que la investigació quantitativa estudia la relació entre diverses variables quantificades i la qualitativa ho fa en contextos més de situació i d'estructura. Per totes estes coses, tot i ser les dues opcions vàlides, la qualitativa s'apropa un poc més al tipus de treball que nosaltres volem realitzar.

Des d'una perspectiva àmplia i holística, González (2009) afirma que les històries de vida són narracions dels éssers humans al voltant de les experiències viscudes, amb les seues diverses formes, procediments, contextos i fins. En aquest context, constitueixen un fet antropològic universal, present en totes les cultures i en totes les etapes de l'esdevenir històric. Les històries de vida formen part de les pràctiques quotidianes de transmissió intrageneracional i intergeneracional, i de pràctiques de caràcter cultural com literatura personal, produccions audiovisuals, digitals i cinematogràfics. Actualment, i des d'una perspectiva més especialitzada, les històries de vida són mètodes biogràfics, narracions personals, documents personals i relats de vida. També González (2006b), diu que hi han alguns elements constitutius de les històries de vida com: el significat, la temporalitat, les persones i la qüestió metodològica.

Durant anys passats es deia que la investigació era cosa exclusiva de les ciències experimentals, i que no podia ser transferida a altres àmbits, i també era un pensament molt comú que les històries de vida feien referència de manera exclusiva a la biografia de la persona en qüestió. Aquestes dues afirmacions són falses i tenen alguna relació, ja que podem considerar a les històries de vida com una metodologia de investigació qualitativa.

De la mateixa manera, Méndez (2011) defineix les històries de vida com una metodologia que no es basa amb les estadístiques, i si amb l'experiència humana, donant-li una especial importància al coneixement social, i a la subjectivitat com a font de coneixement. Les històries de vida ens permeten analitzar, conèixer i entendre la vida de l'entrevistat, i també el creixement del poble o de diferents comunitats de persones. Per tant, la subjectivitat és bàsica com a via d'accés a la dimensió humana i social. Si parlem de la pràctica, l'aproximació biogràfica que fem constitueix una relació entre el passat i el present, entre la reflexió i l'experiència.

Per acabar, com diu Bisquerra (2004), amb el qual estem d'acord, la investigació qualitativa que nosaltres hem emprat amb el nostre treball té la característica principal de ser flexible, oberta i sobretot emergent, ja que va evolucionant i adaptant-se cada vegada més.

-Les històries de vida en l'àmbit educatiu

Podem dir que les històries de vida en educació busquen explorar elements biogràfics, els quals serveixen com a matèria per a elaboracions posteriors. Michel Legrand (2002) distingeix tres nivells en les històries de vida. Un primer nivell consisteix en la capacitat "d'explicar una història", la qual pot o no tocar-nos directament. Un segon nivell considera la capacitat d'explicar la seua història, és a dir, passar de parlar en plural per parlar del "jo". Hi ha un tercer nivell d'elaboració que s'aconsegueix quan el subjecte, una vegada que ha explicat la seva història, és capaç de tornar cap arrere, per reflexionar, fer-se preguntes, de veure el significat que té el que ha contat

El subjecte que realitza la seua pròpia història de vida, ens construeix un relat del que li ha passat, no és més que la forma d'expressar el que és en el present (Rivas, Hernández, Sancho, Núñez, 2012). L'experiència és la construcció que fem del que va passar, de qualsevol cosa que va ocórrer. Per tant, en aquest treball, de manera concreta, observem la identitat del subjecte, estudiant-la i analitzant-la, per després extraure unes conclusions. Les històries de vida ofereixen una possibilitat molt vàlida d'interpretar tot el que l'entrevistat ens conta. Per tant, en aquest àmbit educatiu, aconseguen que les experiències viscudes per les persones entrevistades servisquen de font de coneixement per a alumnes i docents. Així, no sols és important la informació que puguem extraure de l'individu en qüestió o la que ell ens conta, sinó que també podem conèixer les seues opinions, sentiments o reflexions que fa, i també els seus punts de vista sobre tot el que ha viscut al llarg de la seua vida. Per tant, amb les històries de vida utilitzem un recurs molt vàlid per portar-nos a una època passada que pot servir per explicar fets que ocorren en l'actualitat recent.

Amb aquesta ferramenta podrem esbrinar la realitat educativa que es vivia en èpoques passades, dels nostres avant passats i de la societat d'eixos temps. Així, coneixerem la situació referida a l'educació passada, i també podrem analitzar-la, interpretar-la i traure les nostres pròpies conclusions. És així com podrem valorar els canvis que hi ha hagut respecte a l'actualitat, i veure la gran diferència que hi ha hagut fins al moment actual.

Un exemple de les històries de vida en educació és el referit als docents, que són importants per a la investigació educativa ja que els mestres no són un conglomerat d'individus idèntics i no es condueixen per les exigències professionals. Les històries de vida de docents jubilats es fan amb l'objectiu de conèixer des dels mateixos protagonistes i des de la seua veu el més destacat en el

pas per la vida professional de la docència (Martí, Balaguer, 2014). Això permet construir i reconstruir la mirada sobre la vida professional d'aquests docents.

Les històries de vida donen la possibilitat de realitzar investigació en educació unint els aspectes crític i existencial. La component crítica lliga la recerca a les condicions socials i polítiques on aquesta s'insereix, intentant fer una lectura que faci aparèixer quines són les influències que l'afecten, incloent els esquemes de pensament i les possibles narratives que se'ns imposen. Membres de l'anomenada *critical pedagogy*, corrent anglosaxona en Amèrica, defineixen en part un acostament crític en educació que emfatitza la importància de la historicitat del coneixement, de la relació entre la ideologia i la crítica, de l'hegemonia i de les teories de la resistència (Darder, Baltodano, Torres, 2009). Davant l'hegemonia de les mirades en educació, on la investigació tendeix a expressar-cada vegada més en una lògica de competències i d'utilitat en el mercat del treball, l'acostament de les històries de vida representa una possibilitat de tenir accés a la complexitat del problema.

-Contextualització històrica

En un dels seus articles, Morán (2006) afirma que amb la Constitució republicana de 1931, es volia aconseguir una escola única, la gratuïtat i obligatorietat de l'ensenyament primari, la llibertat de càtedra i la laïcitat de l'ensenyament. Igualment, establia que els mestres, professors i catedràtics de l'ensenyament oficial serien funcionaris i que es facilitaria a tota la població l'accés a tots els graus d'ensenyament.

Precisament d'aquesta normativa de caràcter educatiu que s'aprova en aquests anys, destaquen els canvis sobre aquells temes pendents fins aleshores. Se suprimeix l'obligatorietat de l'ensenyament religiós, encara que es mantindria en aquells casos en què els pares ho desitgessin es desvinculaven d'impartir aquesta assignatura a aquells mestres que invoquessin la llibertat de consciència.

El 1933 es van celebrar a Espanya les segones eleccions a Corts de la República, donant la victòria als partits de dreta. Això va suposar que es fes marxa enrere en molts dels plantejaments educatius laics de l'anterior govern. En l'ensenyament primari, es va iniciar un descens en les construccions escolars, un debilitament creixent de la reforma pedagògica i es va prohibir la coeducació a les escoles primàries.

Les terceres eleccions de la República, el 1936, van donar la victòria al Front Popular, aliança de partits i organitzacions d'esquerres. Tot i que entre les seues promeses electorals s'inclouïen profundes reformes educatives, l'alçament militar, que va comportar la guerra civil i el punt final a la república, no va permetre la seua posada en pràctica. El 18 juliol 1936 comença la guerra civil espanyola amb l'alçament militar del general Franco.

Amb la Dictadura de Franco es va rebutjar l'ideari educatiu de la II República i l'única idea que predominà és que l'educació havia de ser catòlica i patriòtica. No obstant això, el règim polític que s'imposà a Espanya a partir de la guerra civil no es preocupà de dissenyar un sistema escolar diferent del preexistent. En els primers anys, l'educació només interessà al Govern com a vehicle transmissor d'ideologia, sense importar en excés la seua organització i estructura interna. Així, proliferen decrets i ordres ministerials amb un rebuig frontal a la política educativa de la República.

-Contextualització geogràfica

El municipi d'Albocàsser, a la comarca de l'Alt Maestrat, està situat en un domini de corredors i muntanyes que segueixen una orientació nord-est sud-oest, paral·lela a la línia de costa, i que posen en contacte les terres altes del Baix Aragó i els Ports de Morella amb els espais litorals banyats pel mar Mediterrani. Com apunta Roca (2011) el terme municipal d'Albocàsser, de 82,77 km quadrats de superfície, participa íntegrament del dualisme derivat d'esta configuració: és un corredor estret delimitat a ambdós costats per muntanyes que, amb altituds màximes de poc més de 800 metres, emmarquen un passadís per davall del 600 metres, on s'assenta, sobre un suau turó d'uns 540 metres sobre el nivell del mar, el nucli concentrat d'Albocàsser. Esta topografia afavoreix el desenrotllament de formes al·luvials, formes que són especialment notables al peu de l'alineació que formen el Puig, la Llacunassa i els Povets.

L'ocupació musulmana està documentada, a més de per algunes troballes, pels topònims, entre els quals hi ha el nom de la població. La creació del nucli urbà es produeix el 25 de gener de 1239, quan Blasc d'Alagó, lloctinent del rei Jaume I, atorgà carta de poblament a Joan de Brusca i a 30 pobladors més.

El poblament d'Albocàsser, igual que el dels contraforts muntanyosos del centre i nord de la província de Castelló, ha presentat sempre una característica molt marcada: la dispersió del seu poblament. Ha sigut esta una dispersió assentada sobre un habitatge típic rural (el mas), de gran importància històrica, econòmica, demogràfica i arquitectònica. A l'inici del segle XX, dels més de 3600 habitants del poble, quasi una quarta part vivia als masos, que sols justifiquen la seua habitabilitat per les bones comunicacions, ja que l'activitat agrària, primordials anys arrere, ha esdevingut complementària de les explotacions de ramaderia intensiva, del xicotet sector industrial (tèxtil, mobles i transformació de fruita seca) i de les activitats terciàries que últimament s'estan inclinant, amb la rehabilitació dels antics masos i d'algunes cases de la part antiga del poble, cap al turisme rural.

Així, al terme d'Albocàsser hi trobem molts masos, dispersos al llarg de l'extens territori que conté. Com molts dels pobles de la zona del voltant, els masos del poble sempre han estat dividits per partides, com per exemple la partida de Sant Pau, o la partida de Sant Miquel. Tots els masos que

han ocupat i ocupen el territori del terme d'Albocàsser, formen part del poble, i, per això, no són independents. És l'administració de l'ajuntament del poble la que s'encarrega de gestionar-los.

Seguint amb la vessant educativa pròpia del poble d'Albocàsser, i basant-nos amb els materials per a la història de la vila d'Albocàsser el 1918, any on el poble ja tenia una escola pública, s'aprovà, justament el 6 d'octubre d'eixe mateix any, amb una junta ordinària, la construcció d'una escola rural a Sant Pau, ja que moltes famílies de la zona tenien molt complicat anar cada dia a l'escola del poble.

Anys més tard, el dia 24 de maig de 1932 va començar a funcionar l'escola al Mas de Brusca, provisionalment es va alquilar un pati en construcció que sols estava cobert, i es van fer obres per part del municipi. Amb la construcció d'aquesta escola, els nens recórrer una distància d'entre 10 i 45 minuts per arribar a ella, una distància que es podia considerar menuda si es tenia en compte que l'escola del poble quedava molt més lluny.

Al juny de 1932, els materials històrics de la vila d'Albocàsser mostraven la relació dels mestres i les escoles del terme d'Albocàsser que estaven formades per:

- Una mestra en l'escola mixta de San Pau
- Una mestra en l'escola mixta del mas de Brusca
- Una mestra en el poble d'Albocàsser (pàrvuls)
- Tres mestres en la població d'Albocàsser.

En el primer any que entra en funcionament l'escola del mas de Brusca, anaven nens de molts masos. A continuació, es mostra una relació dels veïns i nens que anaven de cada mas, extret dels materials per a la història de la vila d'Albocàsser:

- Brusca: 23 veïns i 16 nens
- Maset (Pou Piques): 2 veïns i 1 nen
- Sémola: 2 veïns i 6 nens
- Montegordo: 2 veïns i 2 nens
- Encabañes 2 veïns i 4 nens
- Lloma: 2 veïns i 1 nen
- Enselma: 2 veïns i 3 nens
- Caseta: 2 veïns i 2 nens
- Benafechines: 4 veïns i 4 nens
- Sindich: 1 veí i 1 nen
- Riu: 1 veí i 0 nens
- Martí: 2 veïns i 0 nens
- Brusqueta: 2 veïns i 2 nens
- Llacunasa: 1 veí i 1 nen

- San Juan: 1 veí i 1 nen
- Mancha: 1 veí i 1 nen
- Bosquet: 3 veïns i 2 nens
- Segarró: 1 veí i 1 nen
- Basseta: 2 veïns i 6 nens
- Pou Nosca: 2 veïns i 3 nens
- Emborrás: 2 veïns i 1 nen
- Estorans: 2 veïns i 3 nens

Com hem dit, el terme d'Albocàsser alberga una extensió de terreny gran. El nostre treball es centrarà en l'experiència educativa que va tindre lloc en l'escola del Mas de Brusca. Es una zona apta per al ramat de les cabres i les ovelles. Pel que fa a l'agricultura, és un terreny complet per a l'explotació de cultius, generalment de secà. El Mas de Brusca està format per un conjunt de cases i corrals per al ramat, i era en una d'aquestes cases on els xiquets i xiquets de la zona anaven a l'escola.

Per tant, aquesta escola del Mas de Brusca va donar l'escolaritat a una gran quantitat de nens de la zona, ja que només en el primer any de la seua fundació, l'escola tenia un grup d'alumnes que rondava els 60, diferenciats per edats i sexes i de diferents masos del voltant.

METODOLOGIA

-Preguntes i objectius d'investigació

Durant tot el treball, la nostra investigació va orientada a poder contestar a diferents qüestions al voltant del nostre passat educatiu, de conèixer quins eren els factors que condicionaven l'educació de l'època. Per tant, el nostre treball pretén rebre respostes a preguntes com:

- Quines eren les àrees educatives que més èmfasi se'ls donava en aqueixa època?
- Amb quin idioma es tractaven les classes?
- Quina era la metodologia emprada per la mestra?
- De quina manera entén l'educació l'entrevistat?

Cal dir que totes aquestes qüestions són resoltes durant l'entrevista, encara que ha estat molt més àmplia, amb un conjunt de qüestions molt més extens. L'entrevista ha estat molt oberta, una mena de diàleg.

-Instruments

L'entrevista va estar realitzada per mitjà d'un enregistrament audiovisual. Teníem la intenció de realitzar-la al mas de Brusca, però les condicions meteorològiques van fer que finalment Vicent Ferrer es tinguera que desplaçar a ma casa per a realitzar l'entrevista.

-Mostra

Com a objectiu d'estudi i anàlisi d'aquest, comptem amb Vicent Ferrer Rovira, de 78 anys, veí del poble d'Albocàsser, poble on actualment resideix, i que va ser un dels primers alumnes que va anar a l'escola del mas de Brusca d'Albocàsser.

RESULTATS

La història de vida de Vicent Ferrer Rovira comença l'any 1936, al poble on va nèixer. Aquest és un any clau en la història d'Espanya, ja que es l'any que esclata la guerra civil. Aquesta guerra durà fins l'any 1939, i va marcar un abans i un després en el futur de la societat espanyola. Durant aquesta etapa convulsa, Vicent i tota la seua família vivien al poble, que va ser pràcticament assolat pels atacs aeris que va rebre. Molts d'aquests atacs provenien de la legió Cóndor, que va ser el nom donat a la força d'intervenció que el tercer Reich alemà va enviar a Espanya per ajudar a les forces del general Franco en la guerra civil espanyola. Com conta Beevor (2005), la legió Cóndor, al maig de 1938, en la zona de l'Alt Maestrat, concretament en els pobles d'Ares, Vilar de Canes, Benassal i Albocàsser, va fer proves amb bombes de 500 quilograms per comprovar l'eficàcia i la punteria d'unes bombes i uns avions, els "Junkers 87", que posteriorment van ser claus en la Segona Guerra Mundial. Estes proves van provocar moltes morts, ja que a Benassal van morir 15 persones i a Albocàsser 10.

*"Vivia al carrer Pelayo numero 19 d'Albocàsser, casa que durant la guerra les bombes la van tirar un poc, cosa que després el meu pare la va recuperar un poc."
(pàg 1, l 10)*

En aqueixa època, era molt comú en la vida rural, que els masos foren ocupats per famílies arrendadores, és a dir, famílies que se'ls prestava un habitatge en el propi mas per a viure, a canvi d'explotar les terres pròpies del mas. La necessitat de guanyar diners feia que desenvoluparen altres professions, que amb el pas del temps han desaparegut, i moltes famílies el compaginaven amb l'agricultura, ja que sols amb aquesta no els donava per a viure.

“La meua família al poble eren tractants de “ganao”, i ho compaginava amb l’agricultura. Quan vam anar al mas de Montegordo, els meus pares van seguir dedicant-se al mateix” (pàg 1, l 7)

En concret ells estaven arrendats al mas per mig d’una dona de Catí. És important destacar que no és cosa rara que la propietària fóra del poble veí de Catí, ja que el mas de Montegordo està situat entre Albocàsser i Catí. Així doncs, com hem dit, fins als quatre anys va viure en el poble, i un any més tard va anar per primera vegada a l’escola del Mas de Brusca.

Vicent i tota la seua família, l’any 1940, ja acabada la guerra civil, es van mudar al mas de Montegordo. Aquesta va ser una de les zones més atacades per la guerra, a causa de la gran quantitat de gent que s’amagava per la zona. Per això, una vegada acabada la guerra, hi havia gent que replegava la resta de bombes que havia quedat en la zona, ja que aquestes eren perilloses i podien provocar accidents.

“Quan natros vam pujar al mas, i el Montegordo va ser un lloc que hi van haver molts combats, que era la zona del “serro gordo”, mon pare, com que érem 5 germans, jo sent el més menut, va mirar de buscar un senyor que arreplegara totes les bombes que hi havia per allí, per a que nosaltres no ho tocarem, per a que no passara alguna cosa” (pàg 1, l 15)

Seguint amb la vessant educativa, el nostre protagonista recorda que l’any 1942, quan ell tenia ja 6 anys, va ser la primera volta que va anar a l’escola, concretament a la del Mas de Brusca, com així consta en el registre de matrícula de l’escola que podem veure en l’annex 1. En aquesta època, no hi havia els mitjans de transport ni tampoc les infraestructures que hi ha en l’actualitat. Per la qual cosa, tenia que caminar molt per arribar a les classes cada dia.

“Anava mig hora bona a peu cada dia, el tornar me costava més perquè mirava els nius, i anava per un camí de persona, per una dreuera, a vegades un trosset de camí més ample, però pràcticament tot per dreuera” (pàg 1, l 21).

El primer any que va anar a l’escola, Vicent ho va fer amb la seua germana Pilar, que era major que ell. Els anys posteriors, com la seua germana havia acabat la seua estància escolar, anava tots els dies sol des del Montegordo al Mas de Brusca per assistir a les classes. Per a menjar, Vicent recorda que sa mare li preparava el dinar. Tots els alumnes que anaven a l’escola eren masovers, és a dir, que vivien en masos. Per això, tots ells dinaven junts tots els dies. En aquesta època, i més concretament en els masos per la llunyania que tenien amb els pobles, se realitzava el que s’anomenava “la matança”. Aquesta consistia a sacrificar algun dels animals que tenien les famílies com podia ser un porc, un corder o una cabra, per poder alimentar-se durant l’any.

“Ma mare me posava la “brena”, de si matàvem un “pocell”, i meu ficava amb una “fiambrella” o en un saquet, el que era el dinar, i eixíem a les hores de dinar tots junts: els del mas la Sémola, de la Basseta, del mas d’en Selma... de varios masos de per allí” (pàg 1, l 25)

A l'escola anaven pràcticament amb el mateix horari que ara. Pels matins entraven un poc més tard a les classes, ja que venien molts nens de masos llunyans, i així els donava temps a arribar a l'hora d'entrada establerta. A l'estiu, el més important per als pares era treballar en casa. La faena del mas augmentava moltíssim amb l'arribada del bon oratge, ja que hi ha més llum del sol per poder “guardar” als animals, i també per treballar al camp. Cal recordar també que una zona de caràcter agrícola i ramader com Albocàsser, el temps meteorològic era molt important ja que en funció d'aquest es podien alterar faenes importants en el treball dels masovers com llaurar, esporgar o segar. Així, els nens de l'època, a l'estiu els tocava pensar en treballar per als seus, per a contribuir amb l'economia familiar.

“A l'escola anàvem pràcticament igual que es va hui en dia, tota l'època d'hivern, i al estiu teníem vacances. Quan arribava l'estiu, “entonces” el que em tocava era guardar els corders” (pàg 1, l 29)

També recorda la duresa climatològica que patien. En la zona d'Albocàsser, els hiverns són molt freds i si feia mal oratge als nens els resultava molt pesat anar més de mitja hora caminant per arribar a l'escola.

“Si un dia plovia molt no anàvem a l'escola, però la majoria de dies feia molt de fred, i anàvem igualment a l'escola” (pàg 1, l 31)

En l'escola, no hi havia calefacció com ara, però si que tenien una llar. També s'abrigaven amb el que podien portar des de casa com les bufandes, jerseis o jaquetes. Així, Vicent ens recorda com una veïna seua del mas de Montegordo li feia diverses peces de roba per a quan anava a l'escola.

“Allí dins de l'aula hi havia una xemeneia i la mestra feia foc, i nos posàvem a la vora del foc i no teníem fred dins de l'escola” (pàg 1, l 34)

En els anys 30 i 40, no era fàcil trobar una escola rural amb un pati interior on els nens pogueren esmorzar o simplement jugar amb els seus companys. Aquestes escoles solien ser edificis o cases “normals”, i per eixir al pati s'eixia directament al carrer. En aquest cas, quan es va fundar l'escola, es va manar construir un pati interior per als nens, però en els primers anys del funcionament de l'escola, encara no estava construït. Així, com poden veure en l'annex 2, es va alquilar de manera temporal un pati cobert on els nens pogueren estar en ell.

“Dins de l'escola no hi havia cap menjador, podíem menjar alguna vegada dins de l'escola, però normalment sempre fóra, en una espècie de “perche”, un eixample, i

allí estàvem tots junts i també jugàvem allí, i també estàvem per aquells cases del Mas de Brusca, perquè “entonces” allí vivien en 20 o 22 cases.” (pàg 2, l 7)

Pel que fa al material utilitzat en l'aula, els alumnes no portaven res des de casa, tan sols una motxilla on duien el dinar. En aquesta època, la situació econòmica de les famílies no donava per comprar material escolar com podien ser llibres o llibretes. Dins l'aula, els donaven una espècie de pissarra a cadascú dels alumnes, amb un clarió, per realitzar la feina que la mestra els manava, equivalent al que hui en dia es fa amb una pissarra o amb una llibreta.

“Treballàvem en la pissarreta que ens donaven i després ho borràvem, jo com que era molt menut no feia els “dictados”, però si que recordo que ens feia fer sumes, i els altres que eren més grans, que tenien més anys, ella ja els feia fer els “dictados”. Després ella (la mestra), si estava bé o estava mal, ho corregia” (pàg 2, l 12)

En el Mas de Brusca, l'escola era unitària, on anaven uns 25 alumnes i les classes les feien tots junts, no hi havia cap tipus de separació ni per edat ni per sexe. Així, segons el nivell de cadascú, la mestra focalitzava més l'atenció en uns o en altres. Destacar que els xiquets s'assentaven en una part de la classe, i les xiquetes en l'altra part, rebent tots el mateix tracte. Recorda que el primer any que va anar a l'escola, la seua germana Pilar, 6 anys major que ell, anava en la seua classe. Per tant, existia una gran diversitat en l'aula..

“Dins de la classe hi havia gent que tenien 12 o 13 anys que estaven a punt de anar-se'n a treballar a casa, i hi havia gent que acabava d'entrar, que tenia 5 o 6 anys” (pàg 2, l 18)

Referit al que va conèixer en l'escola del Mas de Brusca, ens va explicar que els primers números, les primeres sumes i el llegir i escriure, van ser coses que recorda amb seguretat que va aprendre allí. Recorda que ell era molt jove, però els més grans de l'aula quasi tot el dia treballaven dictats. Vicent ens explicava que en l'aula hi havia molt de respecte per la mestra, i que tenien una sèrie d'actes cada dia que havien de complir-se obligatòriament, ja que estaven ordenats pels poders de l'Estat. Aquests detalls ens fan veure el caràcter autoritari de la dictadura, on al mestre se'l tractava de “vosté”.

“Quan la mestra arribava ens ficàvem tots formats, i cantàvem el que “entonces” es cantava, el “Cara al Sol”, i després ja cadascun es “sentava” al seu lloc, i feia el que li manava la mestra” (pàg 2, l 22)

Quant va acabar la guerra civil, se li va donar molta importància a l'església i a la religió, arribant al punt de ser la base de l'educació en les aules espanyoles. Així, la mestra adoctrinava als alumnes per a què la interioritzaren, ja que per al poder de l'època, les escoles primàries eren el lloc perfecte per a expressar i desenvolupar les seues idees catòliques sobre els més menuts.

“De religió si que estàvem molt al dia, ens explicàvem molt sobre la religió, i era lo més fort que teníem en diferència” (pàg 2, l 29)

A diferència de les escoles en l'actualitat, durant les classes, no veien res que tingués relació amb la música, ni tampoc cantaven cap cançó. Així doncs, tampoc es tenia costum de celebrar festivitats com pogueren ser els diferents aniversaris del alumnes, coses lúdiques normals en les escoles d'avui en dia.

“Referent a la musica no fèiem res, ni hi havia coros ni res. Eixir-se del que tenia establert la mestra pareixia que fora pena de presó per a ella” (pàg 2, l 36)

Pel que fa a l'avaluació, no recorda realitzar cap examen ni que els posaren cap tipus de nota. Destaca que per la gran diversitat d'edats en la classe, hi havia gent que anava molt avançada i altra que no anava tant, cosa que propiciava que els que es quedaven darrere no pogueren aprendre tant com els altres. La mestra alguna volta els deia que havien fet una determinada feina “bien”, “mal” o “regular”, però no constava en cap lloc eixa valoració. El que ocorria era que els més menuts, que acabaven d'entrar a l'escola, tenien molta diferència d'edat respecte als més majors, cosa que feia que aquests passaren pràcticament desapercebuts en el funcionament de les classes.

“Els que érem més menuts, en les classes estàvem pràcticament de “relleno”, perquè les lliçons estaven centrades exclusivament en els més grans” (pàg 3, l 5)

A Vicent li agradava anar a l'escola, ja que en el seu mas ell estava sol, no hi havia més nens per a jugar que no foren els seus germans, i quan anava a l'escola se retrobava amb els nens dels altres masos. També ens justificava que mentre anaven a les classes, no els tocava treballar, com els passava a l'estiu, on treballaven de sol a sol tant ell com els seus germans, ja que a la feina del camp s'afegia la del ramat. Ens explicava que encara no sap com alguns dels alumnes del Mas de Brusca van estudiar una carrera després de passar per allí, degut a les pressions que existien per a què abandonaren els estudis per treballar amb la família. Així, Vicent recordava un cas molt concret, el d'un company que li cridaven el “Cotxeret”, que va poder estudiar la carrera d'enginyer, després de moltes disputes amb els seus pares, que únicament volien que fora un ajudant més per a treballar les terres i el ramat.

“Les famílies dels alumnes del Mas de Brusca el que volien era que els xiquets acabaren l'escola per a que es ficaren a treballar, als 12 o 13 anys ja tots se ho deixaven per anar a treballar per a casa” (pàg3, l 25)

Ens centrem ara en conèixer un poc el perfil de la mestra de l'escola del Mas de Brusca. Vicent recorda a la mestra com una persona d'uns 30 o 40 anys, que tenia títol de mestra i havia cursat la carrera de magisteri. Vivia en el poble, encara que a voltes feia nit en el mas, degut a la mala

climatologia. En aquells temps, era obligatori per els ajuntaments oferir als mestres una vivenda, ja fos en la mateixa escola o en el poble que exercien, com podem veure en l'annex 3. El BOE amb data del 23 de desembre de l'any 1965, ens indica que en el cas de no existir una vivenda per als mestres tant de propietat municipal com arrendada, o de ser inhabitables les existents, tenien dret a rebre una indemnització no inferior al preu mig d'un arrendament en la localitat. Això no llevava que ells podien tindre una casa pròpia i que visqueren en ella, no tenien cap obligació de viure en la casa que els oferia l'ajuntament.

“A la mestra li dient Vicenta Adell, ella recordo que vivia en Albocàsser, i anava tots el dies allà dalt al mas, si algun dia feia fred, ella es quedava allí dalt al mas, ja que allí dalt també tenia “vivienda”, però la majoria de vegades eixia de Albocàsser, que li costava més d'un hora, i pujava a peu” (pàg 3, l 30)

La mestra era remunerada per l'Estat per exercir com a tal, ja que l'escola era oficial a tots els efectes. Era bastant habitual en l'època que les famílies dels nens obsequiaren als mestres amb algun detall en agraïment a la formació dels seus fills.

“Jo no recordo que de casa li portés cap tipus de regal , no ho sé segur, però diria que no” (pàg 4, l 2)

La dictadura va negar la vida al valencià, traient-lo dels llocs oficials. Malgrat açò, el poble el seguia utilitzant en la seua vida diària. Per tant, la totalitat de les classes eren en castellà. Entre els alumnes, tots parlaven en valencià entre ells, però si estava la mestra davant solament utilitzaven el castellà.

“A casa parlàvem sempre en valencià, però a l'escola no. Entre els alumnes, quan eixíem al pati o això, si que parlàvem tots en valencià” (pàg 4, l 5)

Pel que respecta a festivitats importants com podia ser Sant Antoni o el Nadal, la mestra quasi mai feia referència. Es basava en realitzar les seues classes, seguint el guió que tenia establert, i no es preocupava gaire per tradicions que per als nens podien ser interessants. Solament en la festivitat de Sant Nicolau, que era el dia 6 de desembre i anunciava l'arribada del Nadal, i amb la de Santa Caterina, que era un celebració per commemorar una de les santes més influents de la cultura religiosa d'èpoques passades, la mestra se n'eixia del guió i feien alguna cosa diferent que no fos la classe magistral que feien tots els dies.

“Recordo que fèiem “Santa Catalina” i “Sant Nicolau”, que fèiem un berenar i anàvem a berenar tots junts, o davant de l'escola o allí a la font, perquè d'on està l'escola a on està el naixement de la font del Mas de Brusca deu haver 1 quilòmetre, i anàvem allí, i passàvem la vesprada” (pàg 4, l 10)

Respecte a la metodologia emprada, ja hem esmentat anteriorment que la mestra seguia el guió, no tenia cap interès en que els nens conegueren tradicions o costums que podien ser interessants, ni mai feien excursions extraescolars ni lúdiques a cap lloc. En l'aula, recorda que hi havia una pissarra molt gran on la mestra realitzava les seues explicacions, i els nens tenien altra pissarreta més menuda, com si fos una llibreta hui en dia, on realitzaven les tasques que la mestra els suggeria. La base de les seues classes eren els dictats, ja que no passava un dia sense que realitzaren algun.

“La mestra utilitzava un llibre, que el utilitzava per als més majors per fer-los els dictats, cosa que feia tots els dies sense falta” (pàg 4, l 19)

Vicent recordava a la mestra de manera molt positiva, té un bon record d'ella, ja que passats els anys, quan ja va acabar l'escola, les famílies van establir una gran relació. Respecte als seus pensament polítics, religiosos, culturals o socials, Vicenta com a mestra que era, com podem veure en l'annex 4, mai mostrava la seua opinió. En aquells temps, no era molt comú que la societat manifestara els seus pensaments polítics de manera pública, ja que havia acabat la guerra civil, i s'havia establert una dictadura en el país, i no era recomanable anar en contra d'ella.

“En aquells temps no es parlava de política, s'acabava de acabar la guerra i el que parlava de política “entonces” ho tenia molt malament” (pàg 4, l 22)

Per acabar, li vam fer unes preguntes a Vicent sobre el món educatiu, on ens donés a conèixer les seues opinions personals. Així, li vam preguntar que significava per a ell la paraula educar. Ens contestava que per a ell és respectar a la gent del teu voltant, i fer les coses de manera honrada, sense fer-li a les altres persones el que no vols per a tu. Ens recordava amb nostàlgia com han canviat les persones d'un temps a esta part, ja que en aquesta època passada en la forma de ser de les persones, el valor de la noblesa era el més destacat.

“La gent d'abans, per als tractes i demés, era molt més seria que ara, abans no es feia cap paper firmat ni res, es donava la mà i es quedava la cosa aixina. Jo també vaig estar uns quants anys que vaig ser tractant igual que ho va ser mon pare, i com quedaves, encara que després et podies “arrepentir”, ja no es trencava, quedarem com quedarem, la cosa anava avant” (pàg 5, l 20)

A les preguntes de qui ha d'educar i quina educació li hagués agradat tindre, ens respon que l'educació ha de recaure de manera conjunta entre els mestres i els pares, i anar junts de la mà per a formar als nens, sense contradiccions. També li hagués agradat aprendre més coses, perquè no es una persona amb molta saviesa, però les circumstàncies de la vida i d'aquells temps no li van permetre poder aprendre més.

“Jo si haguera pogut m’haguera agradat estudiar més, perquè jo el que sé son les quatre regletes justetes, lo bàsic, però bé, no m’he amoïnats mai, si jo he arribat a algun lloc i no he sabut fer alguna cosa, o escrivint faig algunes faltes d’ortografia, no me poso nerviós, vaig rebre l’educació que vaig rebre, i no he tingut mai cap problema per això” (pàg 5, l 30)

CONCLUSIONS I PROPOSTES DE MILLORA

Una vegada duta a terme la història de vida i extrets els resultats, arriba el moment d’extraure les conclusions corresponents i veure les respostes que hem obtingut al voltant de les preguntes plantejades al començat la nostra investigació.

En l’època analitzada podem dir que els alumnes acudien a l’escola des dels masos que vivien a peu, a pesar de les condicions climatològiques que es podien donar i també la feina que tenien als masos en les seues famílies. Així, els alumnes anaven a classe sempre que podien i ho combinaven amb feines com podia ser esporgar o guardar el ramat.

Referit a l’ensenyament, la cosa es reduïa als dictats i sobretot a la religió, base de l’educació de l’escola del Mas de Brusca. L’ensenyament es centrava amb aquestes àrees, sense tindre quasi contacte amb temes musicals o tradicionals. No era fàcil per a la mestra dur a terme una classe on hi havia molta diversitat d’edats en els alumnes. Els alumnes utilitzaven el valencià com a llengua per a parlar entre ells, però totes les classes es donaven en castellà, encara que la mestra també era valenciana-parlant.

La llengua emprada pel mestre a l’hora de fer les classes era el castellà. La mestra realitzava la totalitat de les seues explicacions en llengua castellana, cosa que ens sorprèn molt, ja que tant ell o els mateixos alumnes utilitzaven el valencià per a comunicar-se amb les seues famílies. Doncs bé, encara hi ha un fet més curiós, la mestra no es dirigia en valencià als alumnes fora de l’horari escolar, encara que ella també era valencianoparlant. Sens dubte, aquest fenomen ens serveix per tal d’explicar que bona part dels nostres avis i àvies únicament saben llegir i escriure en castellà. Del funcionament acadèmic, és interessant destacar que no hi havia cap tipus d’avaluació per la qual els xiquets i xiquetes veien mesurat el seu ritme d’aprenentatge. Cada xiquet avançava al seu ritme i la mestra li feia fer unes lliçons o unes altres en funció de la seua capacitat d’adquirir conceptes i aprendre.

La mestra era una persona capacitada per a donar les classes, ja que l’escola era oficial, legislada com a tal, reconeguda per l’Estat, i per tant, el que es donava en les classes era un guió que provenia des de l’estat espanyol. Vivia a Albocàsser, però si alguna vegada feia mal oratge per anar i tornar al poble, tenia una vivenda en el Mas de Brusca per poder fer nits allí, facilitada per

l'ajuntament. Així, era remunerada per part de l'estat. Era una persona que es limitava a seguir els guions que tenia establerts, i que no es solia pronunciar en temes polítics ni culturals, encara que alguna volta si feia referència a la seua corrent religiosa.

Finalment, veiem important que l'entrevistat ens conte un poc quina es la manera que té d'entendre l'educació. Ens diu que per a ell educar es tindre respecte a la gent que convius amb ella, ser una persona de paraula, i complir els tractes i les coses que dos individus acorden ,cosa que segons l'entrevistat, ha canviat molt al llarg dels anys.

Respecte a qui hauria d'educar, l'entrevistat ens mostra dues parts clau: els mestres; que creu que són els que han de formar a persones amb uns valors concrets, i els pares; que creu que han d'anar en concordança en els pares per formar persones fetes i dretes.

Per acabar, a la pregunta de quina educació li hagués agradat rebre, ens afirma que li haguera agradat estudiar més, saber molt més, perquè ens comenta que ell sols sap les "quatre regletes justetes solament", però que amb el que va aprendre, ha fet camí en la vida i mai s'ha amoïnat en cap moment per res.

Una volta establertes les diferents conclusions extretes a partir del treball d'investigació arriba el torn de les propostes de millora. Per tal de donar una major consistència a les conclusions, seria interessant entrevistar a més persones, per així obtenir més punts de vista. També faria el treball més complet poder entrevistar algun mestre de l'època d'aquesta zona, per conèixer la realitat educativa des d'una perspectiva més vàlida, ja que la nostra investigació ha estat centrada en un alumne en edat escolar.

BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

- BEEVOR, A. (2005): *La guerra civil española*, Editorial Crítica, Barcelona.
- BISQUERRA, R. (2004): *Metodología de la investigación educativa*, Editorial La Muralla, Madrid.
- CASIMIRO MELIÀ, M: *Materiales para la Historia de la Villa de Albocàsser*, Materiales inéditos. 5 vol, Archivo Municipal Albocàsser.
- DARDER, A.; BALTODANO, M.; TORRES, R. (2009). *Critical Pedagogy : An Introduction*. En Darder, A.; Baltodano, M.; Torres, R. (Coords.) (2009). *The Critical Pedagogy Reader*, New York : Routledge.
- GONZALEZ, J. (2009). *Historias de vida y teorías de la educación: tendiendo puentes*. En: *Cuestiones Pedagógicas*, 19, pp 207-232. Universidad de Sevilla
- GONZALEZ, J. (2006b). *Los métodos autobiográficos como propuesta para educar las emociones y los sentimientos*, in J. M Asensio et al. (Coords.), *La vida emocional. Las emociones y la formación de la identidad humana*. Barcelona, Ariel, 197-220 (con la colaboración de L. Núñez y R. Bisquerra).
- LEITE MENDEZ, A.E. (2011). *Historias de vida de maestros y maestras. La interminable construcción de las identidades: vida personal, trabajo y desarrollo personal*, Facultad de ciencias de la educación, Departamento de didáctica y organización escolar, Universidad de Málaga.
- MARTÍ, M. i BALAGUER, P. (2014). *Historias de vida: experiencia polifónica a cuatro voces. La experiencia para futuros docentes, tendencias pedagógicas N 24*, 56.
- MORÁN, C .(2006). *Las enseñanzas en la república*. Recuperado el 20 de Abril, 2014, de https://www.upct.es/seeu/_as/divulgacion_cyt_09/Libro_Historia_Ciencia/web/mapa-centros/Educacion%20y%20II%20Republica.htm
- ROCA, J. (2001): *Col·lecció "Toponímia dels Pobles Valencians"*, Albocàsser, 25.
- RIVAS, J. I., HERNÁNDEZ, F., SANCHO, J. M., NÚÑEZ, C. (2012) *Historias de vida en educación: Sujeto, Diálogo, Experiencia*. Barcelona: Dipòsit Digital UB.
- OLABUÉNAGA, J. I. (1996): *Metodología de la investigación cualitativa*, Universidad de Deusto, Bilbao
- LEGRAND, M. (2002). *Entre récit de vie et thérapie*. En Niewiadomsky, C.; De Villers, G. (Coords.) (2002). *souci et soin de soi*. Paris: L'Harmattan

MATRÍCULA ESCOLAR

Número de matrícula	NOMBRE Y APELLIDOS DE LOS NIÑOS	Fecha de nacimiento	Número de hermanos	NOMBRE DE LOS PADRES O ENCARGADOS	PROFESIÓN	DOMICILIO
	Mercedes Guamanes Ripollés			Cecilia y Mercedes	Labrador	Mar de Martí
	Carmen Estere Mestre			Joaquín y Felipa		Mar de Lecunaza
	Josefa Miralles Segarra			José y Dolores		Mar de Brusca
	Felicitat Moliner Montañés			Vicente y Concepción		Mar de Brusca
	Francisca Sales Gamella			Mamisl y Mamuela		Mar de Brusca
	Pedro Castelló Castelló			Vicente y Josefa		Mar de Emboras
	Amparo Adell García			Ramón y María		Mar de la Senda
	María Adell García			Ramón y María		Mar de la Senda
	José Segarra Montañés			José y Dolores		Mar de Brusca
	Antonio Segarra Roca			Antonio y María		Mar de Brusca
	Argemiro Sales García			Francisco y Carmen		Mar de Consalva
	Vicente Ferrer Borrás			Enriquet y Carmen		Monte - Gordo
	José Sales Borrás			José y Concepción		La Barceta
	Pablo Roca Montañés			Cecilia y Luisa		Mar de Brusca
	Vicente Roca Montañés			Cecilia y Luisa		Mar de Brusca
	Ismael Sales García			Francisco y Carmen		Mar de Consalva
	José Adell García			Ramón y María		Mar de la Senda

-37-

Local para la Escuela

- 9 -

Provisionalmente se alquiló un patio en construcción que solo estaba cubierto, y se hicieron obras por cuenta del Municipio.

— 12 —

Madrid 22 de Febrero de 1932
 Sello
 El Director General
 de Primera Enseñanza Sr. D. José Rojo y Gomez.

Mi querido amigo: Tomo nota de tus indicaciones a favor de la creación de Escuela en la partida de Más de Brusca, Ayuntamiento de Albocácer (Castellón) y la tendré en cuenta en el momento oportuno deseando pueda quedar atendida.

Siempre tuyo buen amigo

R. Llopis

Rubrica.

— 13 —

El Diputado a Cortes por
 Castellón.

Saluda

-34-

de Brusca de una escuela mixta que según petición de los habitantes en aquel Cabildo ha de estar servida por Maestra.

2º - A proporcionar así mismo el material necesario para dicha instalación y funcionamiento de la Escuela y

3º - A facilitar casa-habitación para la Maestra de dicha Escuela.

Disponiendo por último, que por el Sr. Alcalde-Presidente, se eleve la oportuna instancia al Illmo Sr. Director general de 1ª enseñanza, solicitando la creación de la citada Escuela y acompañando a dicha instancia copia certificada de este acuerdo y del acta de la sesión respectiva del Consejo local de 1ª enseñanza de este Municipio".

Archivo municipal de la villa de Albozcer

Escuela de la Masía de Brusca

12 Marzo de 1932.

A acuerdo del día 12 de Marzo de 1932.

CURSO DE 194___ A 194___

REGISTROS ESCOLARES

Inventario, Presupuestos, Matrícula,
Asistencia, Clasificación, etcétera

ESCUELA

DE

Provincia de

Director , D.

Vicenta Adell

EDITORIAL MAGISTERIO ESPAÑOL
Calle de Quevedo, núm. 5 :-: Madrid